

Rezoluția 1652 (2009)

1. Războaiele și regimurile totalitare din sec. XX au lăsat în urmă un număr mare de morminte și monumente comemorative. După prăbușirea regimurilor totalitare și urmare a revizuirii istoriei în țările în care se află, acestea au dobândit diverse conotații istorice și politice. În ultimii ani, mai multe astfel de monumente au fost strămutate sau demolate, în special în spațiul ex-sovietic. În același timp, au fost ridicate noi monumente comemorative controversate care au provocat dispute politice violente, la nivel intern și internațional. În termeni largi, problema cunoașterii modalității de reconciliere cu trecutul, făcând față provocărilor secolului actual, privește toate țările Europei care s-au confruntat cu regimuri totalitare sau au fost supuse la ocupația străină.

2. Adunarea Parlamentară consideră că litigiile referitoare la interpretările divergente ale istoriei pot fi rezolvate doar în timp și printr-un proces specific pentru fiecare națiune. În această privință, Adunarea reamintește **Rezoluțiile 1096** (1996) privind *Măsurile de distrugere a patrimoniului regimurilor comuniste totalitare*, 1481 (2006) privind *Necesitatea de condamnare internațională a crimelor regimurilor comuniste totalitare* și 1495 (2006) privind *Combaterea învierii ideologiei naziste* și **Recomandarea 1736** (2006) privind *Necesitatea condamnării internaționale a regimului Franco*. Aceasta reiterează convingerea că, pentru a permite statelor membre ale Consiliului Europei de a se împăca, individual, cu trecutul lor, Europa trebuie să respingă și să condamne fără echivoc și fără rezerve toate formele de regimuri dictatoriale, cum ar fi național-socialismul, fascismul și comunismul totalitar.

3. Deciziile adoptate de către statele membre ale Consiliului Europei cu privire la soarta monumentelor controversate au fost extrem de variate: în unele cazuri demolare, în altele de reamplasare în muzee sau în parcuri-muzee în aer liber; unele monumente au fost conservate, iar altele (de exemplu clădiri sau complexe) au fost conservate primind o nouă funcție sau transformate în muzee, uneori, dedicate victimelor regimurilor care le-au construit.

4. Amintind **Recomandarea 898** (1980) privind monumentele comemorative care sugerează ca alternativă la demolare, posibilitatea de conservare în muzee a „monumentelor ridicate de invadatori sau de un regim considerat opresiv și detestat“, Adunarea își exprimă convingerea că decizia finală privind soarta monumentelor aparține statului suveran în care se află monumentul; dar aceasta trebuie, totuși, să fie în conformitate cu normele convențiilor internaționale și acordurilor bilaterale.

5. În acest context, Adunarea dorește să se facă distincție între mormintele de război și monumentele de victorie ridicate pentru a glorifica regimuri totalitare sau forțe de ocupație – sau cel puțin percepute ca atare de majoritatea populației. Se subliniază faptul că, întrucât este vorba de morminte sau cimitire care adăpostesc oseminte ale soldaților străini sau victime de război, deciziile naționale trebuie să respecte morții, adesea victime, mai degrabă decât ocupanți, precum și condițiile

acordurilor bilaterale sau multilaterale, în special cele ale Protocolului I din Convenția de la Geneva referitoare la protecția victimelor din conflictele armate internaționale.

6. Adunarea regretă faptul că, până în prezent, nu există o listă completă a mormintelor militare aflate pe teritoriul statelor membre ale Consiliului Europei. Aceasta reiterează apelul adresat Comitetului de Miniștri în urmă cu aproximativ treizeci de ani (**Recomandarea 898 (1980)**), de a se lansa un studiu general privind monumentele comemorative în statele membre, pentru a permite, printre altele, formularea de propuneri privind înregistrarea sistematică, protecția împotriva distrugerii sau definirea responsabilităților pentru conservarea lor. Adunarea reafirmă necesitatea creării unei baze de date comune pentru a asigura o mai bună protecție a locurilor de înhumare și a facilita încheierea de noi acorduri bilaterale între statele membre. Mai mult, Adunarea încurajează dezvoltarea unei bune practici care cuprinde consultarea oricărui stat membru interesat, înainte de a trece la exhumarea soldaților străini și victimelor de război, chiar și în afara cadrului acordurilor existente.

7. Ținând cont de natura controversată a acestor monumente comemorative, Adunarea invită statele membre ale Consiliului Europei să inițieze discuții cât mai largi posibile între istorici și alți experți privind complexitatea contextului istoric al acestor monumente, și semnificația acestora pentru diverse grupuri ale societății, pe plan intern și, dacă este cazul, internațional.

8. Adunarea subliniază nevoia de o mai bună înțelegere reciprocă și de măsuri conciliante pentru a evita ca monumentele, care au o semnificație simbolică controversată, să devină surse de tensiune între relațiile dintre state. Atunci când se discută soarta unor astfel de monumente, este importantă reunirea principalelor forțe politice care reprezintă diferite puncte de vedere, cu scopul de a ajunge la decizii definitive, pe baza unei opinii majoritare și, durabile din punct de vedere social. În mod similar, Adunarea subliniază faptul că, monumentele comemorative nu ar trebui, în nici un caz, să devină instrumente de promovare a obiectivelor de politică externă sau de incitare la tensiuni între terțe state.

9. Ca urmare a celor prezentate mai sus, Adunarea invită statele membre ale Consiliului Europei:

9.1. să inițieze o dezbatere cât mai largă și mai cuprinzătoare despre soarta monumentelor comemorative supuse la interpretări diferite, care implică istorici, membri activi ai societății civile și lideri politici, organizând conferințe, seminarii și colocvii pe această temă;

9.2. să sprijine crearea unui centru european de expertiză pentru a ajuta statele membre în cercetările istoriografice și arheologice și în stabilirea naturii sau originii monumentelor;

9.3. să se declare de acord cu crearea unei baze de date comune care să furnizeze o listă completă a mormintelor de război și monumentelor comemorative de pe teritoriul statelor membre ale

Consiliului Europei. În acest scop, să se deschidă toate arhivele naționale care ar putea conține informații relevante privind amplasarea locurilor de înhumare, în deplină conformitate cu „Recomandarea Rec (2000) 13 a Comitetului de Miniștri privind o politică europeană legată de accesul la arhive;

9.4. să ia în considerare crearea de muzee istorice și să asigure sprijin pentru acestea;

9.5. să continue respectarea angajamentelor în conformitate cu tratatele bilaterale sau multilaterale referitoare la întreținerea și conservarea monumentelor, inclusiv a celor care conțin osemintele militarilor străini sau ale victimelor de război;

9.6. să ia în considerare încheierea de astfel de tratate în cazul în care nu există;

9.7. să consulte familiile, statele și ONG-urile interesate înainte de a se trece la exhumarea osemintelor soldaților străini sau victimelor de război care sunt înhumate pe teritoriul acestora;

9.8. să evite și să condamne orice incitare la tensiuni legate de monumentele comemorative, în special, dacă acest lucru poate implica confruntări între diferite grupuri sociale din aceste țări.

N.B. Proiectul de rezoluție a fost adoptat prin 41 de voturi pentru și o abținere.

(Trad. neoficială D. Gheorghită, 03.02.2009)